

Detalls dels nostres avantpassats

Text > ALBERT REQUENA LÓPEZ

Emili Ametller Serra, autor d'*A l'esclaire: Impressions sobre el paisatge arqueològic del terme de Queralbs (1988-2023)*, ens explica que a *l'esclaire* significa 'veure alguna cosa a contrallum dalt d'una carena'. Quantes coses ens passen desapercebudes...

He trepitjat desenes de vegades les planes i les carenes per sobre dels dos mil metres d'altura de què ens parla al llibre. Zones com ara el Puigmal, Fontalba, el Torreneules, Balandrau o coma de Vaca. Quan hi arribes, el que et crida més l'atenció són els grans paisatges, la immensitat de les muntanyes, la transparència de l'aigua que s'escorre riu i torrent avall, o bé com una font esclata de sota les pedres.

De passada, mentre camines sí que veus moltes pedres. Pedres o roques amb uns cercles profunds que, com l'autor apunta, podríem pensar que són resultat de l'erosió o de l'efecte d'escampar-hi sal per al bestiar. Però mai no hauria pensat que eren forats que tenien relació amb l'acció humana. Aquests forats es diuen *inscultures*; és a dir, gravats o relleus damunt d'un monument megalític.

L'Emili es fixa en aquests detalls i des de 1988 pren notes, investiga i fa un treball de camp que ja dura trenta-set anys. El va començar quan enca-

ra «no s'havia fet cap estudi sistemàtic de llarga durada per sobre de les cotes situades pel damunt dels 2.000 metres d'altitud».

Durant tot aquest temps ha identificat 3.144 escultures antròpiques de caràcter ritual que l'han portat a trobar alguns dels assentaments on vivien els autors d'aquestes cassoletes esculpides a les pedres. *A l'esclaire* és un llibre amb dues parts: «Cotes baixes», en la qual l'autor detalla apartats més etnogràfics, i «Cotes altes», en la qual exposa les troballes que ha fet.

Al primer apartat ens descriu les barraques de pastor, les jaces, el clima de la zona, les inscultures, les marques de les ovelles gravades a les pedres, els concs i fins i tot ens parla del primer menhir i dels diferents tipus de sepultures que ha localitzat i que abastarien des de les edats del bronze i del ferro fins al cristianisme (1800 aC - segle VII dC).

En canvi, en el segon apartat ens parla de les descobertes a més altura, com ara la que nomena «el Machu Picchu català», situada al pla dels Evangelis, a la zona de Fontalba. Un espai que ja li havia cridat l'atenció anys enrere, però que després d'una inspecció ampliada el 1977 li va permetre confirmar l'existència de desenes d'habitacles que associa a l'època del calcolític (2200 aC).

AMETLLER SERRA, Emili.
A l'esclaire. Barcelona: Viena Edicions, 2025. 104 p.

Amb totes les dades recollides i després d'haver-les consultat amb arqueòlegs de prestigi com el ribetà Eudald Carbonell, l'Emili va decidir escriure aquest llibre perquè en quedi constància. Eudald Carbonell, que n'ha fet el pròleg, diu: «Les seves hipòtesis sobre la superpoblació de Queralbs i rodalia són atrevides i poden trigar molts anys a ser contrastades, però ja són damunt la taula. Probablement, l'arqueologia moderna serà la que les contrastarà».

De moment, després d'haver-me llegit el llibre, quan vagi per aquests indrets em fixaré més per identificar-hi aquests detalls dels nostres avantpassats.

Sant Ferran, la belle inutile

Text > DANI VIVERN

Figueres viu un cert declivi quant a vitalitat comercial, cultural i artística. En tenen la culpa factors econòmics i sociològics que afecten molts altres municipis i que, a diferència de Figueres, no ho volen reconèixer. Perquè els figuerencs són de mena optimistes i saben veure-les a venir. Per això sempre miren endavant. N'és un dels molts exemples la col·lecció de textos (l'obra que ressenyem n'és l'onzè) impulsada per l'Associació d'Amics del Castell de Sant Ferran de Figueres.

Xavier Febrés, barceloní amb coneixements amplis de tot el que es cou a

banda i banda de la ratlla fronterera, n'és l'autor. No ens aboca, però, a un tractat plumbi, farcit de noms i dates de digestió pesada. El text és prou dens, sí, però Febrés ha espigolat dades d'aquí i d'allà, les ha vestides amb anècdotes, cites i detalls poc o gens coneguts, sempre guiant-nos amb un fil d'Ariadna que travessa la història. Ens fa sortir molt sovint del castell de Sant Ferran per fer una immersió en els canvis econòmics, bèl·lics, en l'arquitectura militar i en els principals protagonistes de les transformacions, ensulsiades, avenços i desastres viscuts entre els murs d'aquella

enorme estructura: des dels virreis de Catalunya, passant per les incursions franceses dels darrers tres-cents anys (per això sorgeix la necessitat inicial d'una fortalesa), fins a la seva transformació en presó militar ara fa unes poques dècades.

Josep Pla —Febrés se'n fa ressò— va escriure a *El meu país* una síntesi de les vicissituds del castell figuerenc, i dona detalls de la seva magnitud. Aviat, però, les seves trenta-dues hectàrees i el seu perímetre de més de tres quilòmetres van perdre tota la utilitat defensiva arran dels avenços en tecnologia militar.